

Hur påverkas barnets hjärna i en alltmer digitaliserad värld?

Semper 2021

Föreläsare:

Berit Nordström

fil dr., leg. psykolog

Störst påverkan på barns utveckling

- sker under de tre första åren
- det är då som det mesta avgörs hur barnet kommer att utvecklas framöver

Att tänka på

- stärka föräldrar i tron att de duger, att de är viktigast för sina barn
- betona värdet av tid med barnen
- betona värdet av mental närvaro

Små barns behov av social interaktion

- småbarnshjärnan måste byggas upp
- allt handlar om timing
- ”fire and wire”
- ”use it or lose it”

Samspel ansikte mot ansikte främjar förståelse av

- ansiktsmimik
- olika tonläges betydelse
- kroppsspråk
- talat språk
- olika känslouttryck
- empati

Känslomässigt samspel

- källan till intelligens, moral, självkänsla
- grunden för barns tankeförmåga
- kognitiv förmåga utvecklas bäst i lyhört samspel

Betydelsen av:

- turtagning
- gemensamt uppmärksamhetsfält
- modulation i språket förbättrar språkutveckling

Sherry Turkle, amerikansk forskare, visar i sina studier att förmågan att känna empati har minskat de senaste 20 åren

Inlärning

- Intryck, erfarenheter, språk behöver processas genom det sociala och motoriska området i hjärnan för att bli bestående och bilda minnen
- Små barns överföringssvårigheter mellan 2- och 3 dimensionell värld försvårar inlärning

Patricia Kuhl 2017

Mycket skärmtid före tre års ålder ökar risk för

sömnstörningar
viktproblem
inlärningssvårigheter
problem med uppmärksamhet

Rachel Barr, 2013

Förutsättning för minnesbildning

1. riktad uppmärksamhet, fokus
2. bearbetning av informationen i arbetsminnet
3. upprepning av 1 och 2 över tid

Hjärnans "arkitektur" skapas i samverkan mellan barnet och den yttre miljön

Arv

Miljö

Hjärnans utveckling

- 350-400 gr vid födelsen
- 900 gr vid 1 år = 60% av den vuxna hjärnan
- i 6-års åldern uppgår vikten till 95% av den vuxna hjärnan

Vad främjar barnhjärnan?

- rörelse
- vila, återhämtning
- högläsning
- tvåspråkighet
- social kontakt

Marion Diamond

Hjärnan behöver

- återkommande vara icke reaktiv
- utrymme för introspektion, dagdrömmar, reflektion
- bearbetning
- återhämtning

Vad skadar barnhjärnan?

- fattigdom
- bristande social kontakt
- trauma
- isolering
- rädsla
- sömnbrist
- proteinbrist
- låg socio- emotionell status

Forskning tyder på

barn med mindre av social interaktion,
som tittar mer på skärmar, i familjer med låg
socio- ekonomisk status tycks få

- sämre tillväxt av hjärnan
- tunnare hjärnbark
- sämre språkutveckling

Patricia Kuhl, 2017

Stresstålighet

- beröring och omsorg skapar överflöd av kortisolreceptorer
- medför effektivare omhändertagande av kortisol i samband med påfrestningar, stresstålighet

Psykologiska hälso- faktorer

- trygghet
- tillit
- impulskontroll
- uthållighet

Trygghet främjas av:

- lyhördhet, inlevelse, värme
- pålitlighet, förutsägbarhet, kontinuitet i kontakten
- förmåga att återställa (reglera) välbefinnande
- vetskap om att relationen kan återupprättas
- struktur
- tydliga regler och gränser
- avpassade krav och förväntningar

Varför är impuls- kontroll viktigt?

- för att kunna skapa och upprätthålla relationer
- för att kunna sträva mot långsiktiga mål, motivera och driva sig själv

Skärmtid, WHO:s rekommendation

1-åringar - ingen skärmtid

2-åringar - högst 1 tim/dag

3-4 åringar - 1 tim/dag

Statens medieråd

Skärmtid 1 åring	2016	2018
	30%	54%

Skärmtid 2 åring	2016	2018
	48%	75%

Tittar på film	1-åringar	18%
minst 1 tim/dag	2-åringar	38%

Språkutveckling

- instinktiv
- barnet generalist, ”språkgeni”
- specialisering påbörjas mellan 8-12 mån
- förmågan att lära ett andra språk börjar sakta avta från 3 års ålder
- från 7 års ålder minskar förmågan radikalt

Patricia Kuhl, 2017

Enligt Patricia Kuhls forskning lär sig barn under 16 månader 6 ord mindre per timme som spenderas framför en skärm

Risker med paddor

Faror med paddor

- fragmenterar
- ständig belöning,
- försvårar uthållighet, tålamod

Studie med magnetkamera

- 47 barn i åldern 3-5 år undersökta med magnetkamera 2017-2018
- barnen genomgått olika kognitiva test, föräldrarna uppgett skärmtid i ett frågeformulär
- resultat; skärmtid, som översteg Amerikanska Barnläkar föreningens rekommendationer, medförde strukturella förändringar i hjärnan, vilket försämrar myelinisering och gallring av hjärnceller. Antas försämra den kognitiva förmågan i synnerhet språk- läsförmåga liksom strategiskt tänkande och exekutiv förmåga . Ytterligare studier behövs.

Jama Pediatrics, 2020

Handens intelligens

- handen stor representation i hjärnan där celler för känsel och finmotorik finns representerade
- handen behöver träna på att klippa, klistra, sammanfoga, måla, skapa, träna finmotorik, känsel
- används inte handen, finmotoriken, och känseln minskar handens representation i hjärnan, försämrad funktion ”fingerblindhet”

Göran Lundborg, 2019

Hjärnan föredrar papper och penna

- handens rörelser samverkar med synbarken och motorarean
  - medverkar till att bokstäverna lärs in bättre
  - förbättrar läsförmågan och därmed språket
  - förbättrar minnet av det skrivna, bättre inlärning
-
- Jabr, 2013

- helst inga skärmar i närheten när barn leker på golvet
- föräldrars skärmtid kan försvåra mental närvaro
- barn med många skärmar i sin närhet dagtid sover i genomsnitt 1 tim mindre/dygn (Mikael Heimann)

Att ha tråkigt främjar

- kreativitet
- kritiskt tänkande
- reflektion

” There is no app that can
replace your lap”

Att möta blicken

Att inte bara avledas,
distraheras,
underhållas utan
regelbundet möta
blicken hos den
andre, möten där
något livsavgörande
kan ske

Tack för att ni har lyssnat

Du når Berit direkt via
e-post info@periculum.se
mobil 070 47 62 062
www.periculum.se

Referenslitteratur

- Broberg, Hagström, Broberg. Anknytning i förskolan, 2012 ISBN 981-91-13312-9.
- Broberg, Granqvist, Ivarsson, Risholm Mothander. Anknytnings-teori - betydelsen av nära känslomässiga relationer, 2006. ISBN 91-27-10975-5.
- Duckworth, A. GRIT konsten att inte ge upp. Natur & Kultur, 2017. ISBN 978-91-14295-4.
- Dweck, C, M, Mindsets and Human Nature, American Psychologist (2012) : 614-622.
- Ericsson, A, & Pool, R., Peak: Secrets from the New Science of Expertise. New York Houghton Mifflin Harcourt, 2016.
- Gerhardt, S, Kärlekens roll. Hur känslomässig närhet formar spädbarnets hjärna. ISBN 978-91-85704-09-8.
- Grossman, K.E. mfl. Attachment from Infancy to Adulthood; The major longitudinal studies. New York, Guilford Press, 2005.

Referenslitteratur

- Barr, R, Memory Constraints on Infant Learning from Picture Books, Television and Touchscreens, 2013, Child Development Perspectives 7(4) 205-210.2010
- Broberg, Hagström, Broberg. Anknýtning i förskolan, 2012 ISBN 981-91-13312-9.
- Broberg, Granqvist, Ivarsson, Risholm Mothander. Anknýtningsteori - betydelsen av nära känslomässiga relationer, 2006. ISBN 91-27-10975-5.
- Duckworth, A. GRIT konsten att inte ge upp. Natur & Kultur, 2017. ISBN 978-91-14295-4.
- Dweck, C, M, Mindsets and Human Nature, American Psychologist (2012) : 614-622.
- Gerhardt, S, Kärlekens roll. Hur känslomässig närhet formar spädbarnets hjärna. ISBN 978-91-85704-09-8.
- Grossman, K.E. mfl. Attachment from Infancy to Adulthood; The major longitudinal studies. New York, Guilford Press, 2005.

fortsättning

- Hagström, B. Kompletterande anknytningsperson på förskola, 2010. Doktorsavhandling Malmö Högskola.
- Hart, S. Neuroaffektiv utvecklingspsykologi. Gleerups, 2008. ISBN nr 978-91-40-65195-2.
- Jama Pediatrics, Dudley J, et al. "Associations between Screen-Based Media Use and Brain White matter Integrity in Preschool Aged Children," January 2020, Volume 174, Nr 1.
- Klingberg, Hjärna, gener och jävla anamma: hur barn lär. Natur & Kultur, 2016, ISBN 9789127818101.
- Kihlbom, M. Små barns behov. Myndigheten för skolutveckling.
- Kuhl, P. Föredrag Svenska Läkarsällskapet "Den uppkopplade barnhjärnan", 2017, <https://urplay.se/serie/204250-ur-samtiden-den-uppkopplade-barnhjaran>

fortsättning

- Lundborg, G. *Handen i den digitala världen*, 2019, ISBN 9789173319874
- Rodriguez, M.L. mfl, 2005. A contextual Approach to the Development of Self-Regulatory Competencies. *Social Development* 14, nr 1 136-157.
- Sethi, A. mfl. The role of Strategic Attention Deployment in Development of Self-Regulation, *Development Psychology* 36, nr. 2 (2000):767.